

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС НЕОБИКНОВЕНАТА ВЕЧЕР НА БАЛТАСАР

Превод от испански: Валентина Рафаилова, 1975

chitanka.info

Клетката беше готова. По силата на навика Балтасар я закачи на стряхата и докато успее да се наобядва, навсякъде вече говореха, че тази била най-красивата клетка в света. Толкова хора дойдоха да я видят, че пред къщата се струпва голяма тълпа и Балтасар трябваше да я откачи и да затвори дърводелницата.

— Трябва да се избърснеш — каза жена му Урсула. — Приличаш на маймуна.

— Не е хубаво да се бърсне човек веднага след ядене — рече Балтасар.

Брадата му не беше бърсната от две седмици. Косата му беше къса, твърда и права като магарешка грива, а общото му изражение беше като на изплашено момче. Но това изражение беше лъжливо. През февруари навърши тридесет години, с Урсула живееше заедно четири години, без да се женят и без да раждат деца, и животът му беше дал много поводи да бъде нащрек, но нито един за да бъде уплашен. Той дори не знаеше, че според някои хора клетката, която току-що беше довършил, беше най-красивата клетка в света. Свикнал беше да прави клетки още от дете и за него последната беше просто по-трудна от другите.

— Тогава почини си малко — каза жена му. — С тази брада не можеш пред никого да се вестиш.

Докато си почиваше, на няколко пъти му се наложи да става от хамака, за да показва на съседите клетката. Дотогава Урсула не й беше обърнала внимание. Тя беше недоволна, защото мъжът й занемари дърводелската си работа, за да се посвети изцяло на клетката, и цели две седмици спа неспокойно — въртя се насън и говори разни глупости, — а за бърснене дори не помисляше. Но пред завършената клетка недоволството й се стопи. Когато Балтасар се събуди от следобедния сън, Урсула му беше изгладила панталоните и една риза, беше ги метнала на един стол до клетката, която премести на масата в столовата, и мълчаливо я разглеждаше.

— Колко ще вземеш? — попита го тя.

— Не знам — отвърна Балтасар. — Ще поискам трийсет песо, че да ми дадат дващесет.

— Поискай петдесет — каза му Урсула. — Колко нощи не си спал през тези петнайсет дни! Освен това, доста голяма е. Струва ми се, че по-голяма клетка не съм виждала в живота си.

Балтасар се залови да се избърсне.

— Ти мислиш ли, че ще ми дадат петдесет песо?

— Нищо не са за дон Чепе Монтиел, а клетката си ги заслужава — каза Урсула. — Би трябвало шейсет да поискаш.

Къщата изнемогваше в задушената от жегата полусянка. Беше началото на април и от свирнята на щурците горещината сякаш ставаше още по-непоносима. След като се облече, Балтасар отвори вратата към двора, за да се проветри къщата, и тумба деца влязоха в столовата.

Вестта се беше разнесла. Доктор Октавио Хиралдо — един доволен от живота, но изморен от професията си стар лекар — си мислеше за клетката на Балтасар, докато обядваха двамата с неговата саката съпруга. На вътрешната тераса, където слагаха масата през горещите дни, имаше много саксии с цветя и две клетки с канарчета. Жена му обичаше птичките, и то толкова много ги обичаше, че мразеше котките, защото бяха способни да ги изядат. Мислейки за нея, доктор Хиралдо отиде следобед да обиколи един болен и на връщане мина покрай къщата на Балтасар да види клетката.

В столовата имаше много хора. Клетката беше сложена на масата, за да я виждат всички, и огромното кубе от тел на три етажа отвътре, с проходи и специални отделения за хранене и за спане, с трапеди в предназначенията за игра на птиците пространство, изглеждаше като миниатюрен модел на гигантска фабрика за лед. Лекарят внимателно я разгледа, без да я докосне, и си каза, че тази клетка наистина надхвърля всякакви очаквания и че е много по-красива от всички клетки, за които би могла да мечтае жена му.

— Това е дръзновение на фантазията — каза той. Потърси с очи Балтасар сред присъстващите и добави, гледайки го бащински: — Ти би могъл да станеш забележителен архитект!

Балтасар се изчерви.

— Благодаря — каза той.

— Наистина! — потвърди лекарят. Беше пълен човек, гладък и пухкав като жена, която е била красива на младини, и имаше изящни ръце. Гласът му напомняше гласа на свещеник, когато говори на латински. — Дори не е нужно да слагаш птички в нея — каза той, като завъртя клетката пред очите на хората, сякаш я продаваше. — Стига да я закачиш между дърветата и тя сама ще запее. — Сложи я пак на

масата, помисли малко, гледайки я, и рече — Е, хубаво тогава, аз я вземам.

— Тя е продадена — каза Урсула.

— За сина на дон Чепе Монтиел я направих — обясни Балтасар.

— Специално ми я поръча.

Лекарят се отнесе с разбиране.

— Той ли ти даде модела?

— Не. Само каза, че иска голяма клетка, като тази, за една двойка турпиали^[1].

Лекарят погледна клетката.

— Само че тази за турпиали не става.

— Става, става, докторе — възрази Балтасар и се приближи до масата. Децата го наобиколиха. — Размерите са точно пресметнати — каза той, посочвайки с пръст разните отделения. После чукна кубето с кокалчетата на пръстите си и клетката се изпълни с дълбоки акорди. — Това е най-издръжливата тел, която може да се намери, а всяко съединение е споено, и отвътре, и отвън — обясни той.

— Даже и за папагали става — намеси се едно от децата.

— Така е — потвърди Балтасар.

Лекарят поклати глава.

— Добре, но значи не ти е дал модела — каза той. — Не ти е възложил точно определена поръчка, само ти е казал да бъде голяма клетка за турпиали. Така ли е?

— Така е — отвърна Балтасар.

— Тогава лесна работа — каза лекарят. — Едно нещо е голяма клетка за трупнали, а друго нещо е точно тази клетка. Няма доказателства, че тъкмо тази са ти поръчали.

— Точно тази — рече Балтасар объркан. — Аз затова я направих.

Лекарят махна нетърпеливо с ръка.

— Можеш друга да направиш — каза Урсула, поглеждайки мъжа си, а после се обърна към лекаря и добави: — Вие нали не бързате.

— Обещах я на жена си за днес следобед — каза лекарят.

— Много съжалявам, докторе — каза Балтасар, — но не мога да продам вече продадено нещо.

Лекарят сви рамене. Бършейки с кърпа потта от шията си, той мълчаливо гледаше клетката, без да отмести очи от една неопределена точка, сякаш изпращаше отплаващ кораб.

— Колко ти дадоха за нея?

Вместо да отговори, Балтасар потърси с очи Урсула.

— Шейсет песо — каза тя.

Лекарят все разглеждаше клетката.

— Много е хубава — въздъхна той. — Извънредно хубава е. — После се запъти към вратата и започна енергично да си вее, усмихнат, а споменът за тази случка се заличи завинаги от паметта му. — Монтиел е много богат — каза той.

В действителност, Хосе Монтиел не беше толкова богат, колкото изглеждаше, но беше способен на всичко, за да стане. На няколко пресечки оттам, в една натъпкана с инструменти къща, където бяха в състояние да продадат дори и въздуха, той се излежаваше, напълно равнодушен към вестта за клетката. Неговата преследвана от мисълта за смъртта жена затвори врати и прозорци, след като обядваха, и два часа лежа с отворени очи в полумрака на стаята докато Хосе Монтиел спеше. В това положение я стресна глъчката на много гласове. Тогава тя отвори вратата и видя пред къщата една шумна тълпа, а по средата — Балтасар с клетката, облечен в бяло, току-що избръснат, и с онова изражение на скромно простодушие, с което бедните отиват в къщата на богатите.

— Каква прекрасна клетка! — възкликна сияеща жената на Хосе Монтиел, въвеждайки Балтасар в къщи. — Не бях виждала такова чудо! — каза тя и добави, недоволна от множеството, което се струпа на вратата: — Само че внеси я вътре, че ще направят салона на конюшня.

Балтасар не беше чужд в къщата на Хосе Монтиел. Беше сръчен и изпълнителен, затова понякога го викаха за някои дребни дърводелски работи. Но той никога не се чувствуваше добре между богатите. Често си мислеше за тях, за грозните им и заядливи жени, за •страхотните им хирургически операции и винаги изпитваше състрадание. Когато влизаше в техните къщи, не можеше и една крачка да направи, без да си тътри краката.

— Пепе в къщи ли е? — попита той и сложи клетката на масата в столовата.

— На училище е — каза жена му на Хосе Монтиел, — но вече трябва да си дойде. — И добави: — Монтиел се къпе.

Всъщност на Хосе Монтиел не му остана време да се изкъпе. Той си правеше набърже фрикция с камфоров спирт, за да излезе по-скоро да види какво става. Толкова предпазлив човек беше, че не пускаше електрическия вентилатор, докато спи, за да не му убегне насън някакъв шум из къщата.

— Аделаида! — извика той. — Какво става?

— Ела да видиш какво чудесно нещо! — отговори жена му.

Хосе Монтиел се подаде от прозореца на спалнята — едър и космат, с пешкир на врата.

— Какво е това?

— Клетката за Пепе — каза Балтасар.

Жената го погледна слисано:

— За кого?

— За Пепе — повтори Балтасар. А после се обърна към Хосе Монтиел: — Пепе ми поръча да я направя.

Нищо не се случи в този миг, но Балтасар се почувствува тъй, сякаш го бяха сварили гол в банята. Хосе Монтиел излезе от спалнята, по гащи.

— Пепе! — извика той.

— Не си е дошъл още — прошепна жена му, неподвижна.

Пепе се изправи в рамката на вратата. Беше около дванадесетгодишен, имаше извитите клепки на майка си и нейния израз на тиха меланхолия.

— Ела тука! — рече му Хосе Монтиел. — Ти поръчвал ли си такова нещо?

Детето наведе глава. Хосе Монтиел го дръпна за косата и го застави да го погледне в очите.

— Отговори!

Детето прехапа устни и не отговори. Хосе Монтиел пусна момчето и се обърна към Балтасар с възбудено лице.

— Много съжалявам, Балтасар — каза той, — но ти трябваше мене да питаш, преди да я правиш. Само на тебе може да ти дойде на ума да се уговаряш с едно дете. — Докато говореше, лицето му ставаше пак спокойно. Той вдигна клетката, без да я погледне, и я подаде на Балтасар. — Прибирай си я веднага и се опитай да я продадеш на когото можеш. И най-много те моля да не ми възразяваш.

— Потупа го по гърба и му обясни: — Лекарят ми забрани да се ядосвам.

Момчето стоеше неподвижно, без да мигне, но когато Балтасар го погледна объркан, с клетката в ръка, то издаде един гърлен звук, като ръмжение на куче, тръшна се на пода и започна да крещи.

Хосе Монтиел го гледаше с безразличие, а майка му се опитваше да го успокои.

— Не го вдигай — каза той. — Остави го да си спуска главата в пода, а после му сложи сол и лимон, че да има тогава за какво да реве.

Детето пицеше без сълзи, а майка му го държеше за китките.

— Остави го — настоя Хосе Монтиел.

Балтасар е такива очи наблюдаваше момчето, сякаш пред него агонизираше болно животно. Беше почти четири часът. По това време Урсула си пееше у дома една много стара песен и режеше лук на резенчета.

— Пепе! — каза Балтасар. Приблужи се до момчето, усмихнат, и му подаде клетката.

Детето скочи, прегърна клетката, голяма почти колкото него, и продължи да гледа Балтасар през металическата плетеница, без да знае какво да каже. Не беше проляло нито една сълза.

— Балтасар — каза Монтиел меко. — Вече ти казах да си я прибереш.

— Върни я! — заповяда жената.

— Нека си остане за тебе — каза Балтасар, а после се обърна към Хосе Монтиел: — В края на краищата, затова я направих.

Хосе Монтиел тръгна след него към вратата.

— Не бъди глупав, Балтасар — каза той, като му препречи пътя. — Прибирай си кафеза и не прави повече глупости. Нямам намерение да ти платя нито едно сентаво.

— Няма значение — каза Балтасар. — Аз нарочно я направих, само за да я подаря на Пепе. Не съм мислил да искам никакви пари.

Когато Балтасар си проправи път между любопитните, които бяха запушили вратата, Хосе Монтиел крещеше, застанал посред салона. Беше силно побледнял и очите му започваха да се наливат с кръв.

— Глупак! Прибирай си кафеза! — крещеше той. — Само това оставаше: да дойде филанкишията да се разпорежда в къщата ми,

неговата мамка!

В салона за билиард посрещнаха Балтасар с овации. До този момент той мислеше, че е направил клетка, по-хубава от досегашните, че трябваше да я подари на сина на Хосе Монтиел, за да престане да плаче, и в това нямаше нищо особено. Но после си даде сметка, че този случай имаше известно значение за доста хора, и малко се развълнува.

— Та дадох ти, значи, петдесет песо за клетката.

— Шейсет — каза Балтасар.

— Трябва да обърнем нещо. Ти си единственият, който е успял да измъкне толкова пари от дон Чепе Монтиел. Това трябва да се полее.

Почерпиха го една бира, а Балтасар поръча за всички по една. Тъй като пиеше за първи път, привечер беше съвсем пиян и говореше за своите баснословни проекти да направи хиляда клетки по шейсет песо. Малко по-късно клетките бяха вече един милион с шейсет милиона печалба.

— Трябва да направим много разни неща и да ги продадем на богатите, преди да са умрели — твърдеше той, с мътни от алкохола очи. — Всичките са болни и ще умрат. Колко трябва да са изгнили отвътре, щом лекарят им забранява да се ядосват.

Два часа автоматическият грамофон непрекъснато свири за негова сметка. Всички вдигаха на здравици за Балтасар, за неговия късмет и богатство и за смъртта на богатите, но когато дойде време за вечеря, оставиха го сам в салона.

Урсула го чака до осем часа с чиния пържено месо, посипано с резенчета лук. Някой й каза, че мъжът й се намира в салона за билиард и черпи с бира всичко живо, луд от щастие, но тя не повярва, защото Балтасар никога не се беше напивал. Когато тя си легна към полунощ, Балтасар се намираше в една осветена зала с масички по за четирима души, със столове наоколо, и с танцова площадка на открито, по която се разхождаха алкаравани^[2]. Лицето му беше нацапотено с червило, а тъй като не беше в състояние да направи нито една стъпка, той си мислеше, че би предпочел да легне с две жени в едно легло. Толкова много пари беше похарчил, че трябваше да остави часовника си в залог, с обещанието да плати на следващия ден. След малко, както си лежеше разкراчен посред улицата, той усети, че събуват обувките му, но не пожела да прекъсне най-щастливия сън в живота си. Жените,

които минаха оттам на път за литургията в пет часа сутринта, не посмяха да го погледнат, защото помислиха, че е умрял.

[1] Разпространена в Латинска Америка птичка с жълти пера и черни крила и опашка. — Б.пр. ↑

[2] Дългоноги птици с къса опашка и дълга шия, с червена перушина, черно-бели криле, бяла предница и зеленикавочерна глава. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.